

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007–2013

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

A Korhány és Holt-Korhány (HUKM20023) különleges természetmegőrzési terület fenntartási terve

Debrecen
2014

Ügyfél

BioAqua Pro Környezetvédelmi Szolgáltató és Tanácsadó Kft.

Együttműködő partnerek

RESPECT Tanácsadó és Szolgáltató Kft.

Vezető szakmai koordinátor

Dr. Müller Zoltán

Szakmai koordinátor

Dr. Juhász Péter

Vezető természettudományi szakértő

Dr. Kiss Béla

Vezető agrárgazdálkodási szakértő

Fülöp Gyula

Közreműködő szakértők

Dr. Deák József Áron

Mizsei Edvárd

Dr. Gulyás Gergely

Dobrosi Dénes

Dr. Estók Péter

Sallai Zoltán

Dr. Sum Szabolcs

Ez a dokumentáció a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény értelmében szerzői jogvédelem alatt áll. A dokumentáció nyilvános, a megfelelő hivatkozások mellett szabadon felhasználható és terjeszthető!

Tartalomjegyzék

I. Natura 2000 fenntartási terv.....	6
1. A terület azonosító adatai.....	7
1.1. Név.....	7
1.2. Azonosító kód.....	7
1.3. Kiterjedés.....	7
1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek.....	7
1.4.1. Jelölő élőhelyek.....	7
1.4.2. Jelölő fajok.....	7
1.4.3. Jelölő értékeknek javasolt élőhely.....	7
1.5. Érintett települések.....	7
1.6. Egyéb védetség kategóriák.....	8
1.7. Tervezési és egyéb előírások.....	8
1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv.....	8
1.7.2. Településrendezési eszközök.....	8
1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek.....	8
1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek.....	9
1.7.5. Halgazdálkodási tervek.....	9
1.7.6. Vízyűjtő-gazdálkodási terv.....	9
1.7.7. Egyéb tervek.....	9
1.7.8. Fontosabb jogszabályok.....	9
2. Veszélyeztető tényezők.....	11
3. Kezelési feladatok meghatározása.....	14
3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése.....	14
3.2. Kezelési javaslatok.....	14
3.2.1. Élőhelyek kezelése.....	14
3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés.....	24
3.2.3. Fajvédelmi intézkedések.....	24
3.2.4. Kutatás, monitorozás.....	25
3.2.5. Mellékletek.....	25
3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében.....	29
3.3.1. Agrártámogatások.....	29
3.3.2. Pályázatok.....	32
3.3.3. Egyéb.....	32
3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja.....	32
3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök.....	32

3.4.2. A kommunikáció címzettjei.....	34
3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel.....	35
II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció.....	39
1. A tervezési terület alapállapot jellemzése.....	40
1.1. Környezeti adottságok.....	40
1.1.1. Éghajlati adottságok.....	40
1.1.2. Vízirajzi adottságok.....	40
1.1.3. Talajtani adottságok.....	40
1.2. Természeti adottságok.....	40
1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek.....	42
1.2.2. Jelölő értékeknek javasolt élőhely.....	42
1.2.3. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok.....	43
1.2.4. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok.....	44
1.2.5. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok.....	49
1.3. Területhasználat.....	49
1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás.....	49
1.3.2. Tulajdoni viszonyok.....	50
1.3.3. Területhasználat és kezelés.....	50
2. Felhasznált irodalom.....	54
3. Térképek.....	55

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve:	Korhány és Holt-Korhány különleges természetmegőrzési terület
-------------------------	---

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUKM20023
--------------------------------	-----------

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése:	51,3361 ha
--------------------------------	------------

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

1.4.1. Jelölő élőhelyek

A Natura adatlapon nem szerepelnek jelölő élőhelyek

1.4.2. Jelölő fajok

- nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*)
- bánáti csiga (*Chilostoma banaticum*)
- réti csík (*Misgurnus fossilis*)
- szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*)
- vöröshasú unka (*Bombina bombina*)
- mocsári teknős (*Emys orbicularis*)
- vidra (*Lutra lutra*)
- tavi denevér (*Myotis dasycneme*)

1.4.3. Jelölő értékek javasolt élőhely

- 6250* – Síksági pannon löszgyepek

*kiemelt jelentőségű élőhely

1.5. Érintett települések

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészelekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendeletet (a továbbiakban: KvVM rendelet) tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

Település	Érintett terület (ha)	Megye
Geszt	41,4022	Békés

Település	Érintett terület (ha)	Megye
Mezőgyán	9,9339	Békés

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

Típus	Kód	Név	Kiterjedés	Védetté nyilvánító jogszabály száma
Különleges Madárvédelmi Terület	HUKM10002	Kis-Sárrét	8340 ha	

A terület döntő része a „Kis-Sárrét” Magas Természeti Értékű Területbe tartozik.

A terület az országos ökológiai hálózat magterületi övezetével 36%-os, ökológiai folyosó övezetével 57%-os és pufferterületével 7%-os területi átfedésben van.

A tervezési területre eső védett természeti területek (összesen 14,6102 ha) helyrajzi számos listája (lekért alapadatok szinten: település, helyrajzi szám, térmérték, alrészlet, művelési ág) a megalapozó tervdokumentációban található.

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv

A tervezési területre vonatkozó természetvédelmi tervek tekintetében a Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóságnál elérhető természetvédelmi kezelési terv dokumentáció (jogszabályban még nem kihirdetett terv) adatai nyújtanak információkat. A tervezési területre eső védett természeti területek (összesen 14,6102 ha) helyrajzi számos listáját a *II. Megalapozó dokumentáció 1.3.3.8. Egyéb* című fejezet tartalmazza (lekért alapadatok szinten: település, helyrajzi szám, térmérték, alrészlet, művelési ág).

1.7.2. Településrendezési eszközök

- Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvény
- Békés megye megyei területrendezési terve (11/2012. (VI.27.) önkormányzati rendelettel módosított 15/2005. (X.7.) KT. sz. rendelet)

Az érvényben lévő településrendezési eszközök az Országos Rendezési Tervkataszter alapján az érintett településeken az alábbiak (HÉSZ: Helyi Építési Szabályzat):

Terv címe	Önkormányzati rendelet/határozat éve, száma	Vonatkozás	Hatálybalépés
Geszt, szabályozási terv és HÉSZ	21/2007 (X.03.) önkormányzati rendelet	teljes település	2007.10.03.
Mezőgyán, szabályozási terv és HÉSZ	22/2008. (XII.31.) önkormányzati rendelet	teljes település	2008.12.31.

1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek

A tervezési területen nem található nyilvántartott erdőterület.

1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek

- A területet érintő körzeti vadgazdálkodási tervek a területileg illetékes megyei kormányhivataloknál lelhetők fel. Melyek a jogszabályoknak megfelelően egységesen a 2007 – 2017-es időszakra vonatkoznak. A tervek az alábbi vadásztársasági területi kódszámokkal kerültek benyújtásra.
- A terület az I/7. Duna-Tisza közti és tiszántúli apróvadas ezen belül a Békési apróvadas körzetben helyezkedik el.

04-951510-2-3-4

DALERD Zrt. Biharugra vadgazdálkodási üzemterve.

04-952410-1-4-1

Mezőgyáni Földtulajdonosi Vadásztársaság - Mezőgyán vadgazdálkodási üzemterve.

1.7.5. Halgazdálkodási tervek

- Halgazdálkodási terv nem készült a tervezési területre, mivel nincs halászati víztérként nyilvántartva.

1.7.6. Vízyűjtő-gazdálkodási terv

- A terület a Vízyűjtő-gazdálkodási Terv Tisza részvízyűjtőjéhez, annak a 2-13 Kettős-Körös tervezési alegységhez tartozik (1042/2012. (II. 23.) Kormányhatározat, felülvizsgálat: 2015.12.22.).

1.7.7. Egyéb tervek

- A területre vonatkozóan, az itt előforduló védett, illetve Natura 2000 fajok tekintetében jelenleg nincs aktuális fajvédelmi terv érvényben.

1.7.8. Fontosabb jogszabályok

A tervezési területre vonatkozó előírásokat tartalmazó jogszabályok:

- A TANÁCS 92/43/EGK IRÁNYELVE (1992. május 21.) a természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelméről (Élőhelyvédelmi Irányelv”);
- Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet;
- Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészelekről szóló 14/2010. (V.11.) KvVM rendelet;
- A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény;
- A védett és a fokozottan védett növény- és állatfajokról, a fokozottan védett barlangok köréről, valamint az Európai Közösségben természetvédelmi szempontból jelentős növény és állatfajok közzétételéről szóló 13/2001. (V. 9.) KöM rendelet;
- Fokozottan védett növény-, illetve állatfajok élőhelyén és élőhelye körüli korlátozás elrendelésének részletes szabályairól szóló 12/2005. (VI. 17.) KvVM rendelet;
- A vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadásatról szóló 1996. évi LV. törvény;
- A Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet;
- A Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 128/2007. (X. 31.) FVM rendelet;

- Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtott agrár-környezetgazdálkodási támogatások igénybevételének részletes feltételeiről szóló 61/2009. (V. 14.) FVM rendelet;
- A nem termelő mezőgazdasági beruházások támogatásáról szóló 33/2008 (III. 27.) FVM rendelet;
- 1995. évi LVII. törvény a vízgazdálkodásról;
- 220/2004. (VII. 21.) Kormányrendelet a felszíni vizek minősége védelmének szabályairól és módosításai ellenőrzésére vonatkozó részletes szabályokról;
- 379/2007. (XII. 23.) Kormányrendelet a vizek hasznosítását, védelmét és kártételeinek elhárítását szolgáló tevékenységekre és létesítményekre vonatkozó szabályokról;
- 21/2006. (I. 31.) Kormányrendelet a nagyvízi medrek, a parti sávok, a vízjárta, valamint a fakadó vizek által veszélyeztetett területek használatáról és hasznosításáról.

2. Veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H = nagy, M = közepes, L = kis jelentőségű)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A02.03	gyepterület átalakítása szántóvá	M	5	síksági pannon löszgyepek (6250*): A Korhány és a Holt-Korhány csatornává alakítása által a talajvízszint csökkent az ősmedrek aljában, ami az időszakos belvizek kialakulásának esélyét is csökkenti. Ez kedvez a gyepek esetleges beszántásának. A mederpart felső szélén a jó termőképességű csernozjom és réti talajokat igyekeznek megszántani, így a mederperemi gyepek szántók felőli szélén a kisebb mértékű beszántások is gyakori veszélyeztető tényezők.
A03.03	Kaszálás felhagyása/hiánya	M	7	síksági pannon löszgyepek (6250*): A kaszálás elmaradása miatt spontán cserjésedési folyamatok indulhatnak meg, amelyek közt özönnövényeket is találhatunk. Lágyszárú özönnövények megjelenése, terjeszkedése sem kizárt a jövőben. A szukcesszió folyamán főleg a megmaradt löszgyepek (6250) tűnhetnek el becserjésedésük, beerdősülésük által, amiben várhatóan az invazív fajok szerepe (a csatorna közelsége miatt a gyalogakác (<i>Amorpha fruticosa</i>) esetleg ezüstfa (<i>Elaeagnus angustifolia</i>), amerikai kőris (<i>Fraxinus pennsylvanica</i>)) nagy lehet. Nádasodhatnak is a kaszálás felhagyásával.
A04.02	Alullegetetés	M	7	síksági pannon löszgyepek (6250*): A legeltetés napjainkra már nem jellemző a csatorna- és érparton és a töltésen (szemben a román oldallal). A legeltetés elmaradása miatt spontán cserjésedési folyamatok indulhatnak meg, amelyek közt özönnövényeket is találhatunk. Lágyszárú özönnövények megjelenése, terjeszkedése sem kizárt a jövőben. A szukcesszió folyamán főleg a megmaradt löszgyepek (6250) tűnhetnek el becserjésedésük, beerdősülésük által, amiben várhatóan az invazív fajok szerepe (a csatorna közelsége miatt a gyalogakác (<i>Amorpha fruticosa</i>) esetleg ezüstfa (<i>Elaeagnus angustifolia</i>), amerikai kőris (<i>Fraxinus pennsylvanica</i>)) nagy lehet. Nádasodhatnak is a legeltetés felhagyásával.
G05.07	Hiányos vagy rossz természetvédelmi beavatkozások	M	5	Nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): A faj életterét nagymértékben szűkíti, hogy a Korhány, illetve a Holt-Korhány Natura 2000 státuszú szakaszainak jelenleg 90-95%-át sűrű vegetáció borítja (elsősorban gyalogakác), amely nem kerül eltávolításra ezekről az élőhelyekről.
G05.11	közúti ütközésből eredő sérülés vagy pusztulás	M	10	Közönséges vidra (<i>Lutra lutra</i>): sok vidra esik a közúti közlekedés áldozatául, elsősorban a revírt kereső, kóborló fiatal állatok közül
H02.06	Mezőgazdasági és	M	14	síksági pannon löszgyepek (6250*): A mező- és erdőgazdasági területekkel közvetlen érintkező természetes

	erdészeti tevékenységből származó diffúz talajvízszennyezés			élőhelyek széleire hathat leginkább, melynek során a gyepterületek gyomosodását az élőhely degradációját segítheti elő.
I01	Idegenhonos inváziós fajok jelenléte	M	6	<p>síksági pannon löszgyepek (6250*): Az idegenhonos inváziós fajok terjeszkedése már jelenleg is a terület 10%-án problémát jelent, de ez az arány a kezelés megszűnésével, az esetleges erdőtelepítésekkel (különösen invazív fásszárúak esetén) még tovább nőhet. Az inváziós fajok jelenleg a szárazabb termőhelyeken és azok gyomos származékaiban, a mezsgyéken, telepített és őshonos fafajú erdőkben is jelen vannak. Az élőhely esetén a fehér akác (<i>Robinia pseudo-acacia</i>) illetve az ezüstfa (<i>Elaeagnus angustifolia</i>), de a töltéseken a csatorna közelsége miatt a gyalogakác (<i>Amorpha fruticosa</i>), a zöld juhar (<i>Acer negundo</i>) és az amerikai kőris (<i>Fraxinus pennsylvanica</i>) jelenthet a jövőben problémát. Egyelőre az őshonos száraz cserjések kompetíciója jobb az élőhelyen. Taposottabb, szántóközeli területeken az élőhelyen az olasz szerbtövis (<i>Xanthium italicum</i>) és parlagfű (<i>Ambrosia artemisiifolia</i>) is előfordul.</p> <p>Nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): A faj életterét nagymértékben szűkíti, hogy a Korhány, illetve a Holt-Korhány Natura 2000 státuszú szakaszainak jelenleg 90-95%-át sűrű vegetáció borítja (elsősorban gyalogakác). Az inváziós fajok fokozatosan csökkentik a tápnövények, valamint a lepkék számára nektárforrásul szolgáló virágos növények állományainak kiterjedését, és emiatt szűkíthetik a lepkék táplálkozási lehetőségeit, illetve életterét, továbbá ronthatják a populációk szaporodási képességét. A faj lárvája jól alkalmazkodott tipikus élőhelyeinek természeti sajátosságaihoz, mivel nyugalmi időszakát megelőzően olyan szövedéket készít, amelyben vízelöntéseket is képes túlélni. Ám e stratégia sem nyújt számára korlátlan védelmet, hiszen a lárvák (de a peték vagy a bábok is) idővel elpusztulnak a vízben.</p>
J02.06.01	felszíni vízkivétel mezőgazdasági célra	M	10	Közönséges vidra (<i>Lutra lutra</i>): az egyre gyakoribbá váló aszályos időszakokban a fokozottabb vízkivételek összességében negatívan befolyásolhatják a vízi életközösséget, beleértve a vidrát is
J02.11.01	Üledék kotrása, eltávolítása	H	50	<p>Szivárványos ökle (<i>Rhodeus sericeus amarus</i>): Negatív hatást gyakorolhatnak a szivárványos ökle populációira az élő- és szaporodóhelyein végzett kotrások, mellyel a nagytestű kagylók egy részét is eltávolítják.</p> <p>Réti csík (<i>Misgurnus fossilis</i>): A lágy üledékkel több esetben tapasztaltuk a faj kiemelését, így az üledékeltávolítás releváns veszélyeztető tényező a faj esetében.</p>
J02.12	vízi és part vegetáció kezelése csatornázási célból	M	30	Közönséges vidra (<i>Lutra lutra</i>): a vidra kedveli a parti, partközeli vegetáció strukturális diverzitását, az ezt csökkentő, munkálatok negatívan befolyásolhatják élőhelyét

J03.01	Tipikus élőhelyi adottságok csökkenése, megszüntetése	L	1	bánáti csiga (<i>Chilostoma banaticum</i>): a faj számára az egyik legfontosabb limitáló tényező a megfelelő búvóhelyek megléte. Ezek felszámolása, (pl. cserjés leírása) a populáció összeomlásával járhat.
K02.01	Fajösszetétel-változás, szukcesszió	M	5	Nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): A faj életterét nagymértékben szűkíti, hogy a Korhány, illetve a Holt-Korhány Natura 2000 státuszú szakaszainak jelenleg 90-95%-át sűrű vegetáció borítja (elsősorban gyalogakác (<i>Amorpha fruticosa</i>)). Az inváziós fajok fokozatosan csökkentik a tápnövények, valamint a lepkék számára nektárforrásul szolgáló virágos növények állományainak kiterjedését, és emiatt szűkíthetik a lepkék táplálkozási lehetőségeit, illetve életterét, továbbá ronthatják a populációk szaporodási képességét. A cserjésedés eredményeként a bokrok, özönnövények fokozott ütemű terjedése jelentősen csökkenti a partszakaszok gyepein található lágyszárú fajkészlet diverzitását, így a lepkefaj eredetileg optimális élőhelyei lassanként elsorvadnak, becserjésednek, végül pedig megszűnnek.
				Tavi denevér (<i>Myotis dasycneme</i>): A vizes élőhelyek becserjésedése a táplálkozó területek romlását okozhatja.
M01.02	Aszály	L	1	bánáti csiga (<i>Chilostoma banaticum</i>): komoly veszélyeztető tényező az alapvetően nedvesséigényes fajok számára, különösen akkor, ha az ezt pufferáló élőhelyi sajátosságokat megszüntetik. Aszályos években valószínűleg sikertelen a szaporodás.

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

A Korhány és Holt-Korhány különleges természetmegőrzési területté nyilvánításakor az élőhelyvédelmi irányelv 4. cikkének (4) bekezdése alapján a terület természetvédelmi célkitűzései meghatározásra kerültek, valamint kiemelésre kerültek egyes jelölő értékek, amelyeket a kezelés során prioritásként kell kezelni. A Natura 2000 területek célkitűzései és prioritásai a területek hivatalos Natura 2000 adatlapjain (SDF) találhatóak.

A terület természetvédelmi célkitűzése a közösségi jelentőségű élőhelyek és ezen keresztül a közösségi jelentőségű fajok (nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), bánáti csiga (*Chilostoma banaticum*), réti csík (*Misgurnus fossilis*), szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*), vöröshasú unka (*Bombina bombina*), mocsári teknős (*Emys orbicularis*), közönséges vidra (*Lutra lutra*), tavi denevér (*Myotis dasycneme*)) élőhelyei helyzetének javítása, elsősorban a vízgazdálkodáshoz köthető intézkedések révén.

A vízgazdálkodás tekintetében a célok elérését az ökológiai vízigény biztosítása, a jó kémiai és biológiai állapot elérése szolgálja.

3.2. Kezelési javaslatok

„A 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”

Az itt megfogalmazott előírás-javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírás-javaslatok, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához. A gazdálkodók számára ezek az előírás-javaslatok a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási programokon keresztül, önkéntes vállalás formájában válhat csak kötelezővé. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz.”

A Natura 2000 területre vonatkozó természetvédelmi célkitűzések eléréséhez a terület egyes részei eltérő kezelést igényelnek, figyelembe véve az ott előforduló élőhelyeket, fajokat, és az ott jellemző gazdálkodási formákat. A kezelési, fenntartási, és részben az élőhelyrekonstrukciós és fejlesztési javaslatokat ezért a Natura 2000 terület egyes lehatárolt részegységeire, az úgynevezett kezelési egységekre (KE) vonatkozóan rendszerezi a fenntartási terv. Az egyes kezelési egységekre nem vonatkoztatható élőhelyrekonstrukciós, fajvédelmi, kutatási és monitorozási javaslatokat a 3.2.2. - 3.2.4. fejezetben tárgyalja a fenntartási terv.

3.2.1. Élőhelyek kezelése

3.2.1.1. A terület egészére megfogalmazott általános kezelési javaslatok

- A vízfolyás mentén megmaradt gyepsávok fenntartása.
- A vízfolyás parti sávjában található vizinövényzet és az őshonos fafajok kímélete.
- Megfelelő vízkormányzással az ökológiai igényeket figyelembe vevő vízhozam biztosítása.

- A felszíni vízhasználatok (vízkivételek, vízátervezetések) az ökológiai szempontból szükséges mederben hagyandó vízhozam figyelembevételével történő megvalósítása.
- A szennyvíztisztítás megoldása a vízfolyás környezetében, az illegális szennyvízbevezetések megakadályozása.
- A karbantartási munkálatok során az ökológiai szempontokkal összehangolt technológiák alkalmazása.
- Szántóföldi művelés alól mentes puffersávok kijelölése a negatív hatások, így a vegyszerbemosódás mérséklése érdekében.
- Partmenti növényzóna helyreállítása, kialakítása a termőhelyi viszonyoknak megfelelő őshonos növényfajokkal.

Ezek az intézkedések a közösségi jelentőségű értékek megőrzését, hosszabb távon pedig állományaik megerősítését segítik

3.2.1.2. Kezelési egységek

A természetvédelmi szempontból javasolt kezelések egységesebb átláthatósága érdekében ún. kezelési egységeket (KE) állapítottunk meg, melyeket hasonló jellegű élőhelyfoltok alkotnak. A kezelési egységek lehatárolása nem követi az ingatlan-nyilvántartási határokat, mivel a valós és a tényleges területhasználat ettől jelentősen eltérhet.

A Korhány és Holt-Korhány Natura 2000 területen az előforduló élőhelyek, fontosabb fajok és gazdálkodási módok alapján 4 kezelési egység lehatárolása indokolt, amelyek térképi megjelenítését a 3.2.5 fejezet mutatja be.

A kezelési egységek lefedik a teljes tervezési területet, tartalmaznak jelölő és nem jelölő élőhelytípusokat egyaránt.

KE-1 kezelési egység

(1) Meghatározása: A Korhány és Holt-Korhány állandó vizű medre, továbbá a hínaras vízfoltokkal mozaikoló mederszegélyi nádasok, harmatkásás és virágkákás mocsarak, valamint magassásosok, ruderalis folyóparti növényzet. A kezelési egység kiterjedése 18,4 ha.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: álló- és lassan áramló vizek hínárnövényzete (Ac), nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások (B1a), fragmentális mocsári- és/vagy hínárnövényzet mozaikok álló és folyóvizek partjánál (BA), harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet (B2), állóvizek (U9), vízparti virágkákás, csetkákás, vízi hídörös, mételykórós mocsarak (B3), nem zombékoló magassásrétek (B5)
- Natura 2000 élőhelyek: Iszapos partú folyók részben *Chenopodium rubri*, és részben *Bidention* növényzettel (3270) (nem jelölő élőhely)

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

Vízgazdálkodás

Vízvisszatartás, medertározás: a KE-1 kezelési egységen belül az elmúlt időszakban tapasztalt vízháztartási sajátosságok alapján elsősorban a Holt-Korhányban javasolt vízvisszatartás. Itt a vízvisszatartásnak jelenleg nincsenek meg a műszaki feltételei. Ennek ellenére a vízügyi kezelővel folytatandó egyeztetések során vizsgálni érdemes, hogy hol lehetséges a víz visszatartása úgy, hogy tavasszal se okozzon káros belvízi elöntést. A víz megtartására (milyen formában, mennyi ideig)

irányuló konkrét elképzelések megfogalmazásához vizes tervezési folyamat lebonyolítása szükséges (elengedhetetlen pl. a geodéziai felmérés terepmodell létrehozásához). Továbbá a tulajdonviszonyok részletes feltárása is szükséges annak megállapításához, hogy a környező szántókon vagy a Natura területen belül lévő rét-legelőkön okozható-e káros belvízi elöntés, amit el kell kerülni. Ezek hiányában konkrét elképzelések nem adhatók meg, hiszen ezeknek a kérdéseknek a megválaszolása túlmutat a fenntartási terv keretein. Egy ilyen jellegű előtanulmány kidolgozására és a vízvisszatartás lehetőségeinek keresésére csak a vízügyi kezelő Körös-vidéki Vízügyi Igazgatósággal egyeztetve, közös tervezés eredményeként van lehetőség.

Kotrás, üledékkitermelés kivitelezésével kapcsolatos javaslat: A középvízi meder jelenlegi állapotában (KE-1 kezelési egység) jellemző az üledékfelhalmozódás. A fenntartási munkáknak része a kotrás, és az üledékfelhalmozódás előrehaladtával várható a vízügyi kezelő részéről a meder vízszállító kapacitásának megőrzése érdekében az aktuálisan leginkább feliszapolódott szakaszokon az üledékkitermelésre vonatkozó igény.

A csaknem teljes keresztmetszetében emerz mocsári növényzettel benőtt hosszabb mederszakaszok részleges kotrása természetvédelmi szempontból is kedvező. Az alábbi feltételek betartásával végzett fenntartási jellegű kotrási munkálatokkal növelhető az érintett mederszakasz élőhelyi szintű diverzitása.

Javasolt időbeli korlátozás: A kotrasi, üledékeltávolítási munkálatok kivitelezése szempontjából élővilágvédelmi szempontból javasolható időpont a július 01-november 01. közötti időszak.

Javasolt térbeli korlátozás: A kotrasi, üledékeltávolítási munkálatok kivitelezése során javasoljuk, hogy kerüljön meghatározásra egy kivitelezési oldal, mely a későbbiekben is fenntartási oldalként funkcionálhat, ill. a másik oldal legyen ún. ökológiai oldal, melynek fő szerepe, hogy élőhelyet biztosítson a vízfolyás és a vízfolyást kísérő növényzet, valamint a hozzá kapcsolódó életközösség számára, ezáltal biztosítsa, hogy a középvízi meder ökológiai folyosó és magterület funkcióját ellássa a fenntartási jellegű munkák ellenére is. A kivitelezési oldalon a kisvízi medret kísérő magasabb rendű növényzet különös tekintettel a kivitelezést akadályozó fásszárú vegetációra eltávolításra kerül, ill. eltávolításra kerül a középvízi meder keresztszelvényének kivitelezési oldal felé eső 50%-ából az üledék, ill. az emerz mocsári- és hínárnövényzet. Ezzel szemben javasoljuk, hogy a kivitelezési oldallal szemközti ökológiai oldalon a kisvízi medret kísérő szegélynövényzet, valamint a középvízi meder keresztszelvényének kivitelezési oldal felé eső 50%-ában az üledék, ill. az emerz mocsári- és hínárnövényzet változatlan formában kerüljön megőrzésre.

Partkezelés: A középvízi meder szegélyében a meder hossz-szelvényében helyenként cserjés-fás szegélyvegetáció található. Javasoljuk, hogy a partkezelés keretében azokon a partszakaszokon ahol a jelenlegi fás-cserjés szegélyvegetációban nincs idős fa, ott egy-egy őshonos fűzfa, nyárfa esetleg tölgy kiválasztásával és meghagyásával, ill. közvetlen környezetében (2-3 m) a fás-bokros vegetáció ritkításával 50-60 méterenként egy-egy idős őshonos fa felnövését tegyék lehetővé a meder szegélyében, melyek gyökérzete akár részben a középvízi mederbe is beelég. Ezt a kezelést azon part mentén javasoljuk, ahol nem akadályozza a vízügyi kezelő fenntartási munkáját, tehát a fentiekben javasolt ökológiai oldalon. Geszt belterületén, ill. a belterülettől nyugati irányba közvetlen a belterület határában a Holt-Korhány mentén a partkezelési munkálatokat csak a természetvédelmi kezelővel egyeztetve végezzék.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

(a) Kötelező előírások és korlátozások

Nem adhatók meg kötelező előírások.

(b) Önkéntesen vállalható előírások

- A területen, a növényvédelmet kizárólag vizekre és vízben élő szervezetekre nem veszélyes minőségű anyagokkal és kizárólag inváziós növényfajok irtása céljából lehet végezni. (V01)
- A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság által kijelölt területen tilos a nádaratás. (V06)
- Idegenhonos halfajok visszaszorítása kötelező, idegenhonos halfaj telepítése tilos. (V19)
- A nádaratás megkezdése előtt 48 órával a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot értesíteni kell. (V42)
- A hagyásfoltok kialakítását a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetve kell kijelölni. (V44)
- A nádaratás csak fagyott talajon végezhető. (V56)
- A betakarítás során a nád rizómájának megsértését kerülni kell. (V57)
- Élőhely-rekonstrukció. (V63)

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

Az általános kezelési javaslatok között megadott vízgazdálkodási jellegű javaslatok közül néhány kifejezetten rekonstrukciós jellegű. Hosszú távú megoldást az egykori természetes vízrendszer – melyhez a Korhány is tartozott – realitásokhoz igazodó felélesztése jelenthet. Ennek kidolgozása jelen fenntartási terv lehetőségein túl mutat.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslatok

Nincsenek erdőtelepítésre vonatkozó javaslatok.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

Környezetvédelmi szabályozáson és hatósági ellenőrzésen keresztül megoldandó feladat a víztesteket érő mezőgazdasági, ipari és kommunális szennyezések és terhelések minimalizálása.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

Azért javasoljuk a vízvisszatartást elsősorban a Holt-Korhány esetében, mert ez egy kifejezetten sekély víztest, mely esetében az utóbbi évek tapasztalatai alapján, jellemzően előfordul, hogy az elsősorban nyár közepétől jellemző, forró és aszályos időszakokban vízhiányos állapot alakul ki. Ilyenkor az élőhely minimális ökológiai vízigénye sem biztosított, mely kedvezőtlen hatással van a tartós, ill. állandó vízborítású vizes élőhelyekhez vízhez kötődő fajok állományaira is. A jelölő fajok közül ezek közé sorolható a réti csík (*Misgurnus fossilis*), a szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*), a vöröshasú unka (*Bombina bombina*), a mocsári teknős (*Emys orbicularis*) és a vidra (*Lutra lutra*). A szélsőségesen vízhiányos állapot elkerülése segítene a fent említett fajok állományának megőrzésében és gyarapításában.

Az üledékeltávolítási munkák korlátozását azért javasoljuk, mivel indokolt a jelölő fajok védelme érdekében a hínárnövényzet és vízből kiemelkedő mocsári növényzet állandó fenntartása legalább az egyik parton mentén.

A fenntartási munkák közé sorolható kotrás során a mederben található üledék kitermelésével együtt a mederből eltávolításra kerül az üledékben gyökerező mocsárinövényzet és hínárnövényzet túlnyomó része, ill. a nem gyökerező hínárnövényzet jelentős része is. Az üledéssel és a növényzettel párhuzamosan fizikailag sérül, ill. eltávolításra kerül a mederből a aljzathoz kötődő életformatípusú, ill. a vízinnövényzethez kötődő életformatípusú fajok állományainak nagy része. Egy teljes keresztmetszelvényt érintő mederkotrás követően a meder még legalább 2-3 évig nem lesz alkalmas élőhely a különböző növényállományokhoz kötődő fajok állományai számára. A

növényzet és a teljes üledékmennyiség eltávolításával jelentősen sérülnek a növényzethez, ill. az üledék felső rétegéhez kötődő jelölő fajok, mint például a szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*), a réti csík (*Misgurnus fossilis*), a vöröshasú unka (*Bombina bombina*) vagy a mocsári teknős (*Emys orbicularis*) állományai, valamint az ökle szaporodásának feltételét jelentő kagylók állományai.

A javasolt időbeli korlátozás betartása esetén csökkenthető a mederben a fiatal halivadékok érintettsége, hiszen idősebb korban jobban képesek elkerülni a veszélyforrásokat

A középvízi meder keresztmetszetének 1/2-én a kivitelezési oldallal szemközi ökológiai oldal mentén érintetlenül maradó üledék, ill. hínárnövényzet és emerz mocsári makrovegetáció menedéket nyújt az érintett életközösséget alkotó fajpopulációk legalább 50%-ának, melyek így túlélnek a kivitelezési munkálatokat és azt követően várhatóan 3-4 vegetációs perióduson belül teljesen rekolonizálják a kisvízi medret. A meder felében maradó laza üledék biztosítja, hogy a jelölő mocsári teknős (*Emys orbicularis*) számára legyen megfelelő telelőhely.

Ugyanakkor a teljes keresztmetszetében vízből kiemelkedő mocsárinövényzettel, főleg homogén nádas állományokkal benőtt mederszakaszok esetében természetvédelmi szempontból is kedvező a javasolt térbeli és időbeli korlátozások betartásával elvégzett részleges kotrás, hiszen az így felnyitott mederben újra megjelennek a nyíltvízes és hínaras élőhelyfoltok és sávok. A különböző élőhelytípusok zonációjával jellemezhető mederszakasz kedvezőbb életfeltételeket teremt a jelölő és egyéb előforduló közösségi jelentőségű vízi és vízhez kötődő fajok számára, mint a réti csík (*Misgurnus fossilis*), a szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*) és a mocsári teknős (*Emys orbicularis*).

A középvízi meder szegélyében növő idős fák árnyékoló hatásukkal megbontják a mocsári növényzet folytonosságát, teret engedve nyílt vízfelületek kialakulásának. A meder szegélyében növő idős, odvas fák a gyökérzetükkel és a gyökérzetük között kialakítható üregekkel jó rejtőzködési lehetőséget biztosítanak számos állatfaj, például a vidra (*Lutra lutra*) számára. Az idős odvasodó fákban kialakuló faodvak nappalozó helyként fontos szerepet töltenek be a jelölő tavi denevér (*Myotis dasycneme*) állomány fennmaradásában. A Geszt belterületére és a belterületől közvetlen nyugati irányba a Holt-Korhánymenti területre vonatkozó javasolt korlátozás a jelölő bánáti csiga (*Chilostoma banaticum*) állományának fennmaradása érdekében szükséges.

KE-2 kezelési egység

(1) Meghatározása: Ebbe a kezelési egységbe vontuk össze a gyepeket. A Natura terület jellegéből adódóan kevés a gyepek, annak ellenére, hogy több közösségi jelentőségű élőhely fragmentumai megtalálhatók. Ártéri mocsárrétek és szárazodó változataik, löszpusztarétek és degradátumaik, valamint a kisebb foltokban velük mozaikoló cickóros és ürmöspuszták, mézpázsitos szikfokok, vakszikesek

A nem túl gyakori mocsárrétek és szikesedő (*Lythro-Alopecuretum*), valamint szárazodó, gyomos változataik keskeny sávokban, fragmentálisan helyezkednek el a hullámterében.

Míg az ürmöspuszták, mézpázsitosok és vakszikesek kisebb foltokban száraz gyepekben találhatóak, a szikes rétek néhány kisebb folt kivételével egy nagyobb összefüggő sávban kísérik a Korhánymenti terület déli-szakaszát.

A töltéseken, a területre benyúló mezsgyéken, mederszéleken található löszpusztarétek és degradátumaik kiterjedésük alapján meghatározó élőhelyei a Natura 2000 területnek. A környező táj intenzív használata (beszántás, mezőgazdasági vegyszerhasználat, mezőgazdasági és lakossági tápanyagterhelés) miatt a löszgyepek jellegtelenedése, fragmentálódása figyelhető meg. Főként a mezsgyéken, mederperemeken lévő állományok tűntek el. A töltéseken, főleg a határsávban

azonban nagyobb arányban, jobb természetességgel vannak jelen az ebbe az élőhelytípusba sorolható száraz gyepek. Egyes szakaszokon a becserjésedésük előrehaladt.

A kezelési egység összes kiterjedése 18,9 ha.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: mocsárrétek (D34), jellegtelen üde gyepek (OB), jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC), szikes rétek (F2), ürmöspuszták (F1a), cickóros puszták (F1b), löszgyepek, kötött talajú sztyeprétek (H5a), jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC)
- Natura 2000 élőhelyek: *Cnidion dubii* folyóvölgyeinek mocsárrétei (6440) (nem jelölő élőhely), pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*) (nem jelölő élőhely), síksági pannon löszgyepek (6250*) (nem jelölő élőhely)

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

A gyepek szerkezetének és fajkészletének megőrzése, illetve javulása alapvetően az extenzív gazdálkodás fellendüléstől, elsősorban a külterjes legeltetéstől várható. Mind a kaszálás, mind pedig a legeltetés (állatlétszám/legeltetett terület nagysága) a gyepek aktuális ökológiai állapotát figyelembe véve végezendő. Javasolt a rétgazdálkodás jellegű hasznosítás, amikor is a májusi-júniusi kaszálás után meghatározott állatlétszámmal sarjlegeltetés folyik. Kiemelkedő fontosságú az özönfajok terjedésének megakadályozása, egyéb hasznosítás híján legalább rendszeres szárazzás megvalósítása, illetve a már gyalogakácosodott foltok rekonstrukciója.

A szikes gyepek kezelése a vízügyi szerv által részben megoldott, de szegélyterületeiken cserjésedés (őshonos és inváziós, idegenhonos egyaránt), illetve a nád (*Phragmites australis*) előretörése figyelhető meg.

Az őshonos cserjések túlzott terjeszkedése kedvezőtlen, ezért aktív kezelésekkal szükséges fenntartani vagy helyreállítani a gyepeken az optimális szoliter és csoportos cserje előfordulást, illetve az összefüggő cserjések és löszgyepek mozaikjaink ökológiai szempontból kedvező arányait.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelező előírások és korlátozások

Gyepek esetén a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X.18) Korm. rend előírásait szükséges alapul venni. A gyepeken előforduló kisebb facsoportokra nem adhatók meg kötelező előírások.

b) Önkéntesen vállalható előírások

- Felületés nem megengedett. (GY01)
- Vegyszeres gyomirtás nem megengedett. (GY02)
- Fogasolás nem megengedett. (GY09)
- Tárcsázás nem megengedett. (GY10)
- Gyepszellőztetés nem megengedett. (GY12)
- Kiszántás nem megengedett. (GY13)
- Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos. (GY14)
- Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás. (GY22)
- Inváziós fás szárúak mechanikus irtása kötelező. (GY26)

- A természetes gyepekben szórtan jelentkező őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező. (GY30)
- Gyepterületen előforduló, 1,5 m-nél magasabb tájidegen faegyedeket lábon állva kell vegyszeres kezelésben részesíteni (törzs megfűrése, vegyszer injektálása); a hatékonyság érdekében a vegyszert is alkalmazó munkát fafajától függően a vegetációs időszak kezdetén (április-május) vagy végén (augusztus-szeptember) kell elvégezni. (GY34)
- Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék. (GY67)
- Legeltethető állatfaj: juh. (GY68)
- Legeltethető állatfaj: kecske. (GY69)
- Legeltethető állatfajok: lófélék (ló, szamár). (GY70)
- A szénát a kaszálást követő 2 héten belül össze kell gyűjteni és eltávolítani a területről, vagy sávokban elégetni. (GY86)
- A gyepterület kaszálása, szárzúzása esetén minimum 10 cm-es fűtarló biztosítása (GY92)
- fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkeinek, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve a kaszálást azonnal be kell fejezni és haladéktalanul értesíteni kell az illetékes állami természetvédelmi szerv munkatársát. A talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kell kialakítani a természetvédelmi szerv javaslata alapján. (GY103)
- Minden évben tisztító kaszálás elvégzése kötelező (GY105)
- Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező. (GY107)
- Erősen fertőzött foltokat sokkoló kaszálással évente legalább 3szor kezelni kell. (GY108)
- A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül. (GY109)
- A legelésbiztosított területet a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetetten kell kialakítani. (GY122)

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

Főképp a mocsárrét fragmentumok vízháztartásuk javítása, degradációjukat okozó kiszáradásuk megakadályozása ökológiai vízigényüket figyelembe vevő, szabályozott mederszintű vízmegtartással és a vízelvezetések megszüntetésével érhető el. Vizsgálni szükséges, hogy van-e lehetőség ennek megvalósítására.

Egyes löszgyepek alulhasznosítása miatt cserjésedésük megakadályozásához beavatkozó kezelések (cserjeirtás) szükségesek.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslatok

A zavart, alacsony természeti értéket képviselő, nagyobb kiterjedésű száraz gyepeknél megfontolandó a tatárjuharos löszölgyes kisebb foltjainak, illetve a társulás fajainak szoliter vagy egy-két példányos telepítése.

7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A terület földútjainak karbantartásával megakadályozhatók az útelhagyásos gyepek károsítások.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

Mocsárrétek és degradált változataik ökológiai vízigényének figyelembe vevő, szabályozott mederszintű vízmegtartás, és a természetes vízháztartásukat befolyásoló vízelvezetések

megszüntetése hosszú távon a közösségi jelentőségű *Cnidion dubii* folyóvölgyeinek mocsárrétjei élőhely fenntartása érdekében jelentős lehet. Kezelés híján az özöngyomok (gyalogakác (*Amorpha fruticosa*)) a megszűnés szintjéig degradálhatják az élőhelyet. A kaszálására és legeltetésére vonatkozó előírások betartásának hatása kedvező a pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*) és síksági pannon löszgyepek (6250*) közösségi jelentőségű élőhelyekre. A gyepeken ezek betartása mellett természetesebb fajdiverzitás alakulhat ki, ami a jelölő nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) állományaira nézve is pozitív hatású.

KE-3 kezelési egység

(1) Meghatározása: Ebbe a kezelési egységbe foglaltuk össze a vízfolyások medrét sávszerűen kísérő erdősávokat és cserjéseket. Puhafaligetek, bokorfüzesek, facsoportok, fasorok, őshonos fafajok nemesített és klónozott változatai, valamint idegenhonos fásszárúak telepített és spontán állományai. Továbbá ide tartoznak a gypúrósás-kökényes, valamint kisebb részt idegenhonos cserjések

A kezelési egységben nem található az Országos Erdészeti Adattárban nyilvántartott területek. A kezelési egység nagy része fásításnak, vagy cserjésnek minősül.

Az őshonos fajokból áll erdőfoltoknál nagyobb számban és kiterjedésben található nemesnyáras, valamint idegenhonos fásszárú-fajokból (amerikai kőris (*Fraxinus pennsylvanica*), fehér akác (*Robinia pseudoacacia*), keskenylevelű ezüstfa (*Elaeagnus angustifolia*)) álló fasorok és gyalogakácosok (*Amorpha fruticosa*).

A kezelési egység teljes kiterjedése 8,2 ha.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: fűz-nyár ártéri erdők (J4), galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (P2b), őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA), őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők (RB), idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű-fajok uralta állományok (P2c), újonnan létrehozott, őshonos vagy idegenhonos fafajú fiatal erdősítés (P3), akácültetvények (S1), nemesnyárasok (S2), nem őshonos fafajok spontán állományai (S6), nem őshonos fajú ültetett facsoportok, erdősávok és fasorok (S7)
- Natura 2000 élőhelyek: enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (91E0*) (nem jelölő élőhely)

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

Fenntartásuk, természetességük javítása csak az inváziós fajok kizárását, illetve visszaszorítását biztosító erdőgazdálkodás/erdőkezelés bevezetésével lehetséges. Ennek hiányában már középtávon várható a ligeterdőnek tekinthető sávok cserje- és másod- néha még első lombkorona szintjében is az idegenhonos fásszárúak degradáló hatásának megjelenése. A fahasználatok során az özönfajokat a lehetséges legnagyobb mértékben vissza kell szorítani. Hosszú távú cél a talaj és vízháztartási viszonyok szerint természetközeli puhafa ligeterdő foltok felnevelése. Ennek érdekében javasolt a magszórásra képes idős, őshonos füzeket, nyarakat – üzemtervezett erdőben és azon kívül is – mind az erdőgazdálkodás, mind egyéb kezelés során kímélni a genetikai állomány átmentése miatt. Vágásterületeken hangsúlyos az inváziós fajoktól mentesített hagyásfa-csoportok meghagyása. Fakitermelés esetén a természetközeli foltok helyi génkészletének megőrzése érdekében minden esetben vizsgálandó, hogy a letermelt állományok tuskósarjóról való – legalább részterületes (pl. szegélyeket érintő) felújítása megvalósítható-e (elszórta álló egyedek esetében is). Tájidegen fajjal

felújítás ne történjen. Az őshonos fajokkal történő felújítások során javasolt elegyes állományok létrehozása. Idegenhonos állományok hosszú távú fenntartása, már propagulum termelésük okán sem javasolt, esetleges ültetésük pedig kerülendő. A természetes erdősávok alatt, a kiszáradó nádasokban és gyepekben terjedő gyalogakác (*Amorpha fruticosa*) visszaszorítása célzott beavatkozásokkal, utóbbinál megtelepedését pedig a hasznosítás (kaszálás, legeltetés) rendszerességével lehet megakadályozni.

A tájra jellemző egyéb cserje fajok (veresgyűrű som (*Cornus sanguinea*), csíkos kecskerágó (*Euonymus europaeus*), kányabangita (*Viburnum opulus*) stb.) ültetésével lehet színesíteni a cserjések fajkészletét. Ezen felül a cserjésekből kiinduló spontán szukcesszionális erdősődést kell segíteni, az idegenhonos fásszárúak szelekciójával. A tájhonos fajokból álló cserjések és gyepek mozaikjainál vizsgálandó a két élőhelytípus optimális aránya, s szükség szerint ennek eléréseért a cserjések visszaszorítása, felnyitása vagy ültetése lehetséges.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelező előírások és korlátozások

Nem adhatók meg kötelező előírások, mivel nincsenek üzemtervezett erdők

b) Önkéntesen vállalható előírások

- Közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok populációinak, továbbá a természetes és természetzerű erdők 200 m-es körzetében idegenhonos fafajok telepítésének korlátozása. (E04)
- Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása. (E17)
- A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős, vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során. (E18)
- Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok teljes körű kímélete. (E19)
- Fokozottan védett jelölő madárfaj fészkének (madárfajtól függően meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása. (E20)
- Az előhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban. (E26)
- Őshonos fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása. (E29)
- A vegyes összetételű faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fafajok eltávolítása. (E30)
- A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozás megállapítása. (E41)
- Felújítás táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típusal. (E51)
- Őshonos fafajú faállomány táj- és termőhelyhonos fa- és cserjefajokkal történő felújítása.
- Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazása. (E57)
- Talajvédelmi rendeltetésű és felnyíló (erdőssztyepp jellegű) erdők esetében a felújítás során a táj- és termőhelyhonos fafajok tuskó- és gyökérsarj eredetű újulatának megőrzése. (E61)

- Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, száruzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására. (E72)
- Kártevők elleni védekezésnél a szelektív szerek vagy biológiai módszerek alkalmazását kell előnyben részesíteni. Nem használhatók olyan hatóanyag tartalmú készítmények, amelyek közösségi jelentőségű, illetve védett fajok egyedeit is elpusztítják. (E75)
- Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki. (VA01)

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

Az idegenhonos fa- és cserjefajok olyannyira átszövik a területet, hogy ezek irtására való javaslatokat élőhelyrekonstrukciós javaslatként értékeljük. A tevékenységek a fásításokból való kitermelés, azok felújítása, tisztítása szintjén jelentkeznek. A Geszt település belterületén, ill. a közvetlenül a belterülettől nyugatra a Holt-Korhány mentén elhelyezkedő akácos a jelölő bánáti csiga (*Chilostoma banaticum*) élőhelye, így az élőhelyrekonstrukció során törekedni kell arra, hogy az akácos őshonos állományra, lehetőleg füzelegyes magyar kőrisesre történő cseréje során a meglévő cserjés és csalános magaskórós a legkisebb kárt szenvedje.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A fészkelő madárvilág, főként a gyepes élőhelyekhez kötődő ritka fajok (kék vércse (*Falco vespertinus*), szalakóta (*Coracias garrulus*)) állományainak fenntartása érdekében javasolt szoliter fákon, facsoportokban, erdőfoltokban és erdősávok szegélyeiben költőládák, odúk kihelyezése.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

Az élőhelyi felmérések alapján, a területen található, sávszerű puhafa ligetek zöme – a Tisza és mellékfolyói hullámterekben található állományokhoz képest, az idegenhonos, inváziós fajok kisebb arányú jelenléte miatt, – mind szerkezetükben, mind fajkészletében természetzerűnek mondható. Ennek a közösségi jelentőségű élőhelynek (enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae) (91E0*)) a fenntartása és állapotának javítása leginkább a megfogalmazott javaslatok segítségével lehetséges. Az idős fák állandó jelenlétének biztosítása a jelölő tavi denevér (*Myotis dasycneme*) állományainak fennmaradását segíti. Az élőhelyi felmérések alapján, a nemesített és idegenhonos állományú erdőfoltok aránya nagyobb, mint az őshonosoké. Ezeknek a tájra jellemző erdőtípusokká történő átalakításával a természetes élőhely- és fajdiverzitás jelentősen növelhető.

KE-4 kezelési egység

(1) Meghatározása: Antropogén hatásra létrejött területek. Intenzív hasznosítású szántók, utak, átjárók, vízügyi műtárgyak. Kiterjedésük 1,2 ha.

Mindkét térképezett szántósáv elszántásnak minősül, a Natura 2000 területen belül nem található szántó művelési ágú terület. A kezelési egységbe továbbá a védtöltéseken található földutak, a csatorna-átjárók és a vízszabályzó műtárgyak (zsilipek) tartoznak. A gátak földútjait, az átjárókat, műtárgyakat nagy részét a vízügyi szerv karbantartja, egyéb kezelést nem igényelnek.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák (T1), tanyák, családi gazdaságok (U4), út- és vasúthálózat (U11)
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

(a) Kötelező előírások és korlátozások

Nem adhatók meg kötelező előírások.

(b) Önkéntesen vállalható előírások

- Trágya, műtrágya: természetes vizektől mért 200 m-en belül trágya, műtrágya nem deponálható. (SZ10)
- A parcella szélein legalább 3 méter széles növényvédőszer mentes táblaszegélyt kell hagyni, ahol szükség esetén mechanikai gyomirtást kell végezni. (SZ14)
- Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhető a területen. (SZ24)
- Szántó füves élőhelyé alakítása, spontán felhagyással. (SZ53)
- Inváziós fás szárúak mechanikus irtása kötelező. (GY26)
- Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező. (GY107)
- Erősen fertőzött foltokat sokkoló kaszálással évente legalább háromszor kezelni kell. (GY108)
- A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül. (GY109)

(4) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

A szántók aránya igen kicsi a területen, és ezek is elszántások. Szükséges ezeknek a területeknek a felhagyása (akár kimérés után), és a gyepesedés elősegítése. Az érintkező természetközeli területek védelme érdekében a rekonstrukció megtörténteig érdemes a szántókra tett javaslatokat betartani..

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslatok

Erdőtelepítésre vonatkozó javaslatokat nem adunk meg.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

Gazdálkodáshoz nem köthető kezelési, fenntartási javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési egység nagysága, így az ott folyó gazdálkodás hatása nem jelentős. Ennek ellenére az érintkező területek állapotának megőrzése miatt szükséges a javaslatok betartása. Az elszántott területek felhagyása után természetközeli gyepek alakulhatnak ki rajtuk, így hosszú távon kevéssel növelhető a közösségi jelentőségű síksági pannon löszgyepek (6250*) élőhely kiterjedése.

3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés

Az élőhely-rekonstrukciós, fejlesztési lehetőségek előírászerűen a KE-1, KE-2, KE-3, KE-4 kezelési egységekben, a 3.2.1. fejezetben belül bedolgozva jelennek meg az önkéntesen vállalható kezelési előírások között.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

Az egyes fajokkal kapcsolatosan a fajvédelmi intézkedések élőhelykezelési jellegűek, így beépültek a kezelési egységekre megfogalmazott javaslatok közé: KE-1: a javasolt intézkedések a réti csík (*Misgurnus fossilis*), a szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*), a vöröshasú unka (*Bombina bombina*), a mocsári teknős (*Emys orbicularis*), a vidra (*Lutra lutra*), bánáti csiga (*Chilostoma banaticum*) és a tavi denevér (*Myotis dasycneme*), állományainak fennmaradását segítik.

A jelölő fajok védelme érdekében a Natura 2000 területen további specifikus fajvédelmi intézkedés foganatosítása nem indokolt.

3.2.4. Kutatás, monitorozás

Élőhelyek: A tervezés alapját jelentő élőhelyterképezés 2014 folyamán készült el. A jövőbeni kutatások célja a területen előforduló, illetve potenciálisan megjelenő közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok állományváltozásának követése.

A közösségi jelentőségű élőhelyek kiterjedésének monitorozására javasoljuk az NBmR protokoll szerinti élőhelyterképezés elvégzését 10 évente.

A jelölő halfajok monitorozására taxonokra kidolgozott módszerek indokoltak, a közösségi szintű, NBmR-ben használt módszertan csak részben elégíti ki ezen fajok populációinak a méretéről szükséges információt.

szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus*): A litorális zónában nappali időszakban elektromos halászgéppel végzett adatgyűjtés, legalább két eltérő aszpektusban.

réti csík (*Misgurnus fossilis*): A korábban és jelenleg ismert, valamint a potenciálisan figyelembe vehető élőhelyek elektromos halászgéppel történő monitorozása tavaszi és őszi időszakban.

A halfajok monitorozására 10 évente kerüljön sor.

A területen előforduló közösségi jelentőségű kételtű és hüllőfajok (vöröshasú unka (*Bombina bombina*), mocsári teknős (*Emys orbicularis*)) állományait NBmR protokoll szerint javasolt monitorozni.

A nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) állományát NBmR módszertan szerint javasolt monitorozni, 10 évente.

A vidra (*Lutra lutra*) monitorozásának ismétlése indokolt 10 évente, a vizsgált, életnyomok szempontjából potenciális jelölőhelyek újbóli ellenőrzése jelezheti a faj állománytendenciáját a területen.

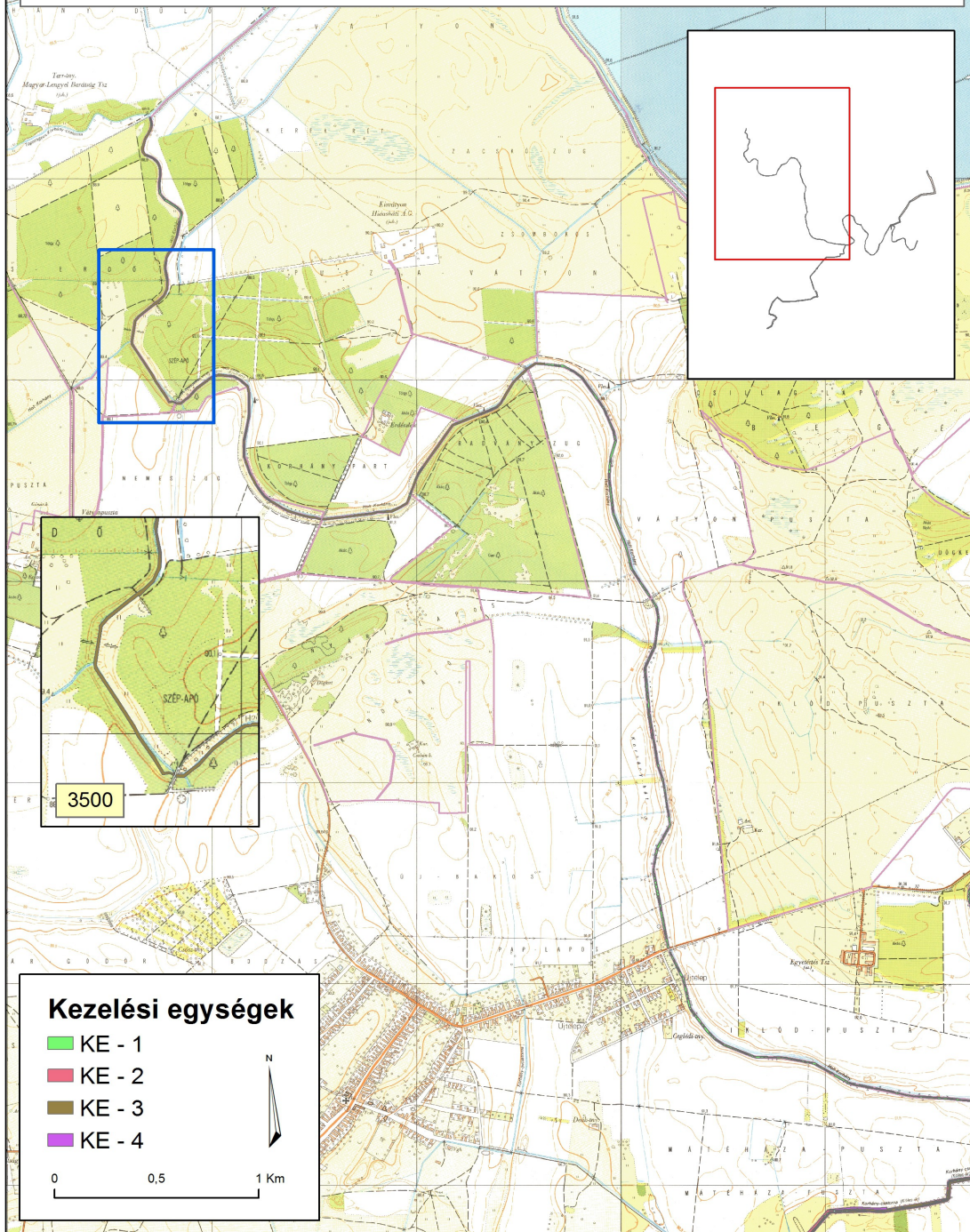
A Natura 2000 terület 5 km-es körzetében tovább kell folytatni a tavi denevér (*Myotis dasycneme*) állományának kutatását, mely a faj jelentősebb búvóhelyeit és táplálkozóhelyeit részletesen tárna fel.

3.2.5. Mellékletek

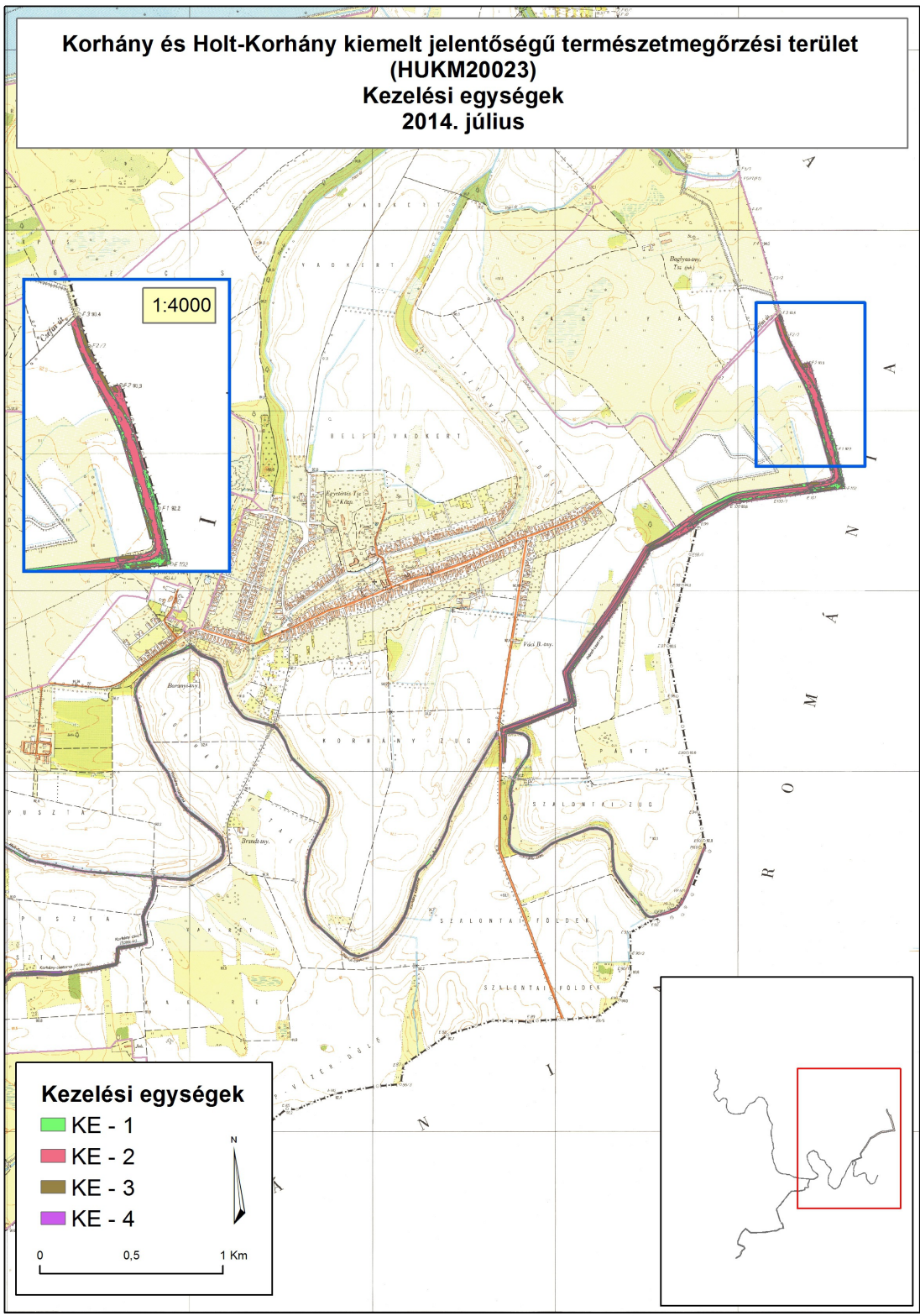
A tervezési terület kezelési egységei

A területet hossza miatt papír alapon nagyléptékű térképeken mutatjuk be, 1:5000 méretarányú térképek elektronikus formátumban érhetők el.

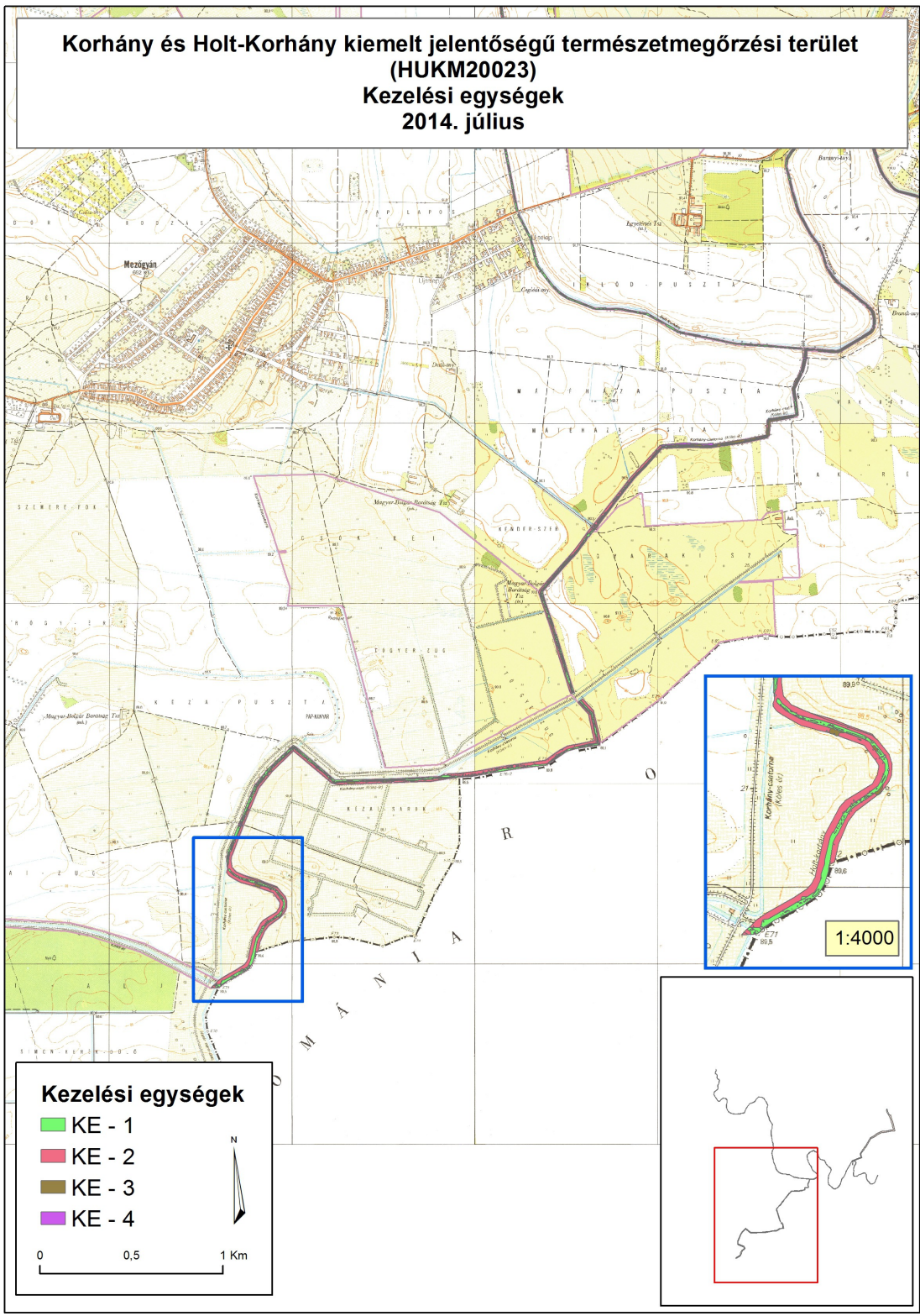
**Korhány és Holt-Korhány kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
(HUKM20023)
Kezelési egységek
2014. július**

A tervezési terület kezelési egységei 1.

A tervezési terület kezelési egységei 2.

A tervezési terület kezelési egységei 3.

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a terület tényleges hasznosítási módjaira, jellemzően a különböző művelési ágakra kerülnek meghatározásra. Ezek az összes, adott területhasználati móddal (művelési ággal) érintett kezelési egységre vonatkoznak (KE1-4).

A kezelési javaslatok megvalósítása során az alábbi fontosabb körülményeket kell figyelembe venni:

- A tervezési terület részben (15 ha) fed át védett természeti területtel, így erre a részre természetvédelmi kezelési előírások is vonatkoznak.
- A terület a Vízyűjtő-gazdálkodási Terv Tisza részvízyűjtőjéhez, annak a 2-13 Kettős-Körös alegységéhez tartozik.
- A terület az országos ökológiai hálózat magterületi övezetével 36%-os, ökológiai folyosó övezetével 57%-os és pufferterületével 7%-os területi átfedésben van.
- A terület nagy része a „Kis-Sárrét” Magas Természeti Értékű Területbe tartozik.
- A terület 3 különböző költségvetési szerv útján teljes egészében vízgazdálkodási célt szolgáló állami tulajdonú terület.
- Művelési ágak közül a művelésből kivett területek döntő arányban vannak jelen (88%), a maradék 12% gyeperület (legelő és rét).
- A vízfolyás egyik ága országos jelentőségű fokozottan védett és védett természeti területeken áthúzódva, egyesül az országhatár töltését is magába foglaló, határon túlról érkező ággal.
- A gyeperület művelési ágú területek vékony, elnyúló csíkokban, gyakran töltés mellett szegélyezik a vízfolyást. Egy kezeletlen kivételével, mind az országhatár vagy egyéb töltés mellett vannak, ezeket karbantartási feladatként rendszeresen kaszálják. Szántóföldi hasznosítás nem folyik a területen. A tervezési területen nincs nyilvántartott erdőterület.
- Támogatási szempontból külön kell figyelembe venni a vízfolyás medrét, annak parti sávját és a közvetlenül kapcsolódó partmenti részeit (jellemzően művelésből kivett művelési ágban nyilvántartva).

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenlegi működő agrártámogatási rendszer

Az igénybe vehető agrártámogatások szempontjából a terület nagy része a MEPAR alapján a „Kis-Sárrét” Magas Természeti Értékű Területbe tartozik, illetve a „B” kategóriás Nitrátérzékeny területek közé.

A tervezési területen viszont nem vesz igénybe területalapú agrártámogatást a gazdálkodó – az állam (terepbejárás, interjú, gazdafórum alapján).

A gyeperületekre lett volna lehetőség Natura 2000 kompenzációs kifizetést igényelni; de az állami tulajdon miatt ez jelenleg problémás. Hasonlóan a gyepekre igénybe vehető horizontális gyeperület, illetve a zonális (Magas Természeti Értékű Területek) gyeperület és vizes élőhely agrár-környezetgazdálkodási célprogramban való részvétel is.

A területen folyó gazdálkodást érintő, kifejezetten területalapú agrártámogatások közül az agrár-környezetgazdálkodási kifizetések a legfontosabbak, amelyeknek jelentős természetvédelmi, illetve természetkímélő gazdálkodást befolyásoló vonzatai vannak. A horizontális és zonális agrár-környezetgazdálkodási célprogramok (pl. extenzív, illetve zonális gyepgazdálkodási) előírásai jórészt lefedik a gyepekre megfogalmazott alapszintű kezelési javaslatokat, így az ezekben való részvétel nagyban segíti a természetvédelmi célok megvalósulását, a területrészek megfelelő kezelését. Ennek kedvező hatása vízvédelmi szempontból elsősorban a mederhez közel eső töltésmenti, érintkező szomszédos gyepeknél jelentkezik.

A tervezési terület meghatározó részének kezelése szempontjából legjelentősebb hatású agrár-környezetgazdálkodási célprogramok 2014.08.31-el véget érnek.

Fontos probléma a tervezési területen legnagyobb arányban jelenlévő művelésből kivett területek hátrányos megkülönböztetése, kizárása az agrár-támogatási rendszerekben, pl. az agrár-környezetgazdálkodási célprogramokban, jelen esetben a vizes élőhelyekhez kötődő célprogramoknál.

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

A 2014.08.31-el lezáruló 2009-2014 agrár-környezetgazdálkodási támogatások folytatását jelentő, következő agrár-környezetgazdálkodási programot minél előbb javasolt elindítani.

Javasolt a teljes tervezési terület beemelése a Magas Természeti Értékű Területek új rendszerébe. Ez által a zonális agrár-környezetgazdálkodási célprogramok magasabb kifizetési összegű és nagyobb természetvédelmi hozadékú, kifejezetten természetkímélő agrár-környezetgazdálkodási intézkedések is elérhetővé válnának a gazdálkodó számára a teljes területen (gyep művelési ágat, illetve a művelésből kivett részeket is érintően).

Ki kell emelni a vízfolyásokat, azok partmenti részeit érintő jövőbeli agrártámogatási-kifizetési programok bevezetésének fontosságát, amihez alapot ad a jelenlegi MEPAR lehatárolás és a Víz Keretirányelvhez kapcsolódó tervezett kifizetések is.

A kezelési egységek (KE1-4) szempontjából fontos a következő javaslatok megjelenítése jövőbeli agrártámogatási programok intézkedéseinél és előírásainál (az érintett művelési ágakra vonatkozóan):

- felszíni- és talajvizek fokozott védelme tápanyagterheléssel és vegyianyag-szennyezéssel szemben, valamint a szaporodási időszakban végzett beavatkozásoktól; itt kiemelhető a felszíni vizek partmenti pufferzónáinak megjelenítése, kapcsolódó előírásainak különálló kezelése;
- általánosságban az inváziós növényfajok visszaszorításának támogatása alapvető fontosságú;
- fentiek esetében alapfeltétel az érintett művelésből kivett területrészek beemelése a támogatható területek közé;
- az állami tulajdonban lévő területkezelők támogatásokból történő részesedésének átgondolása, felülvizsgálata;
- gyepek esetében a kaszálási időpont meghatározására, illetve a kaszálásból kizárt területek lehatárolása az évekre előre megadott konkrét időpontok helyett alkalmasabb a nemzeti park igazgatóság által a gazdálkodóval közösen kidolgozott és évente felülvizsgált „kaszálási terv” alkalmazása; rugalmasabb alkalmazkodást tesz lehetővé az eltérő évjáratú csapadékviszonyokhoz és a változó gazdálkodási adottságokhoz (szénaigény, géppark).

Fontosabb kiindulási aktuális jogszabályok:

- agrár-környezetgazdálkodási támogatások (időszak: 2009-2014, 61/2009. (V. 14.) FVM rendelet és kapcsolódó rendeletei),
- nem termelő beruházások támogatása (időszak: 2009-2014, 33/2008. (III.27.) FVM rendelet),
- Natura 2000 gyepterületek kompenzációs kifizetése (269/2007 /X. 18./ Kormányrendelet, 128/2007. (X. 31.) FVM rendelet),

A KE1-4 kezelési egységek által érintett egyes művelési ágakra, hasznosítási módokra javasolt agrártámogatási-kifizetési előírások lényegében átfedésben vannak az új, várhatóan 2016. elejétől bevezetendő „Vidékfejlesztési Program 2014-2020” vonatkozó, jellemzően területalapú intézkedéseivel és műveleteivel. Ezért előremutatónak tarjuk azok rövid ismertetését a következőkben:

Nem termelő beruházások támogatása mezőgazdasági területeken:

- Madárvédelmi célú eszközbeszerzések (madárbarát kaszáláshoz vadriasztó lánc beszerzése, madárvédelmi berendezések beszerzése /jellemzőn fészekodúk/)
- Élőhelyfejlesztési célú nem termelő beruházások (inváziós növényfajok visszaszorítása gyepterületeken, sövény telepítése mezőgazdasági táblák szegélyein)
Vízgazdálkodási beruházások (területi vízvisszatartást szolgáló vízi létesítmények kialakítása, partmenti pufferzóna kialakítása)

Agrár-környezetgazdálkodási kifizetések

- Agrár-környezetgazdálkodási kifizetések (szántó, gyeper, ültetvény, vizes élőhely, nádas; külön vízvédelmi célú szántóterületek /nitrát, erózió, belvív, aszály, partmenti sáv/, természetkímélő gazdálkodási módszerek kiemelt földrajzi zónákban: Magas Természeti Értékű Területek, Natura 2000 területek és Víz Keretirányelv területek, választható előírásokból gazdálkodónként irányítottan/segítséggel összeállított vállalási csomagok, előírások eltérő környezeti hatása alapján súlyozva azok kifizetési értékét, belépő-alap-választható szintezettséggel, alkalmazkodó pontozási rendszerrel)

Ökológiai gazdálkodás támogatása

- Ökológiai gazdálkodás (környezetkímélő gazdálkodás)

Kompenzációs kifizetések Natura 2000 gyepterületeken (jelenlegi rendszeren alapuló)

Kompenzációs kifizetések vízgyűjtő-gazdálkodási tervekbe felvett mezőgazdasági területeken

- Víz Keretirányelvhez kapcsolódó kompenzációs kifizetések (erózió- és belvív érzékeny területek, partmenti puffersáv)

Környezetvédelmi projektekre és alkalmazásban lévő környezetvédelmi gyakorlatokra irányuló közös megközelítések, ideértve a hatékony vízgazdálkodást, a megújuló energia alkalmazását és a mezőgazdasági tájkép megőrzését

- Együttműködésben megvalósuló fenntarthatóságot célzó tájgazdálkodás, terület- és tájhasználat váltás ösztönzése és megvalósítása (térségi szintű, komplex tájhasználati mintaprojektek)

Jövőbeli agrártámogatási rendszert érintő, kapcsolódó javaslat:

Szaktanácsadás:

Kiemelten fontos lenne a természetkímélő gazdálkodási módszerek ismereteinek szaktanácsadókon keresztül eljuttatása a gazdálkodókhoz, egyrészt a helyi természetvédelmi szakemberek bevonásával, másrészt a jelenlegi tanácsadói állomány felkészítésével. A mostani agrár-szaktanácsadási rendszert mindenképp bővíteni kellene specializált, célzottan a Natura 2000 és Magas Természeti Értékű Területeken tevékenykedő szaktanácsadók egyedi hálózatával, amely természetesen integrálna a rendszerbe, annak a koordinálásával működhetne.

Ezen szaktanácsadók kiválasztásában, felkészítésében és rendszeres magas szintű képzésében illetve szakmai háttéranyagokkal történő ellátásában részt kellene vennie az összes nemzeti park igazgatóságnak, a természetvédelmi tudásbázisoknak és kutatóhelyeknek (pl. MTA Ökológiai Kutatóközpont, egyetemi tanszékek), és a gyakorlati gazdálkodást is folytató természetvédelmi civil szervezeteknek. Ezen feladatokra pl. támogatott innovációs projekteket is lehetne fejleszteni a 2014-2020 Vidékfejlesztési Programon belül, vagy a KEHOP-on belül mint konstrukciót megjeleníteni és pályázati forrást nyújtani rá.

A szaktanácsadáshoz kapcsolódva fontos szerepe lehet a bemutató üzemeknek, amennyiben sikerül elegendő számú, példamutató természetkímélő gazdálkodást folytató nyitott gazdaságot bevonni a hálózatba, szerencsés esetben földrajzilag is lefedve a fontosabb élőhelytípusokat, tájegységeket. A nemzeti park igazgatóságok gazdálkodást folytató egységei az eddigiekhez hasonlóan ebben is úttörő szerepet vállalhatnak.

Ezen Natura 2000 fenntartási tervek előzőeket is segíthetik, pl. a területi szaktanácsadók felkészítését és terepi tanácsadói munkájukat, az agrártámogatási/vidékfejlesztési programokban résztvevő gazdálkodók felkészítését és ellenőrzéseit.

3.3.2. Pályázatok

Jelenlegi pályázatok

A tervezési területen jelenleg nincs olyan futó pályázat, amely meghatározóan érintené a kezelési egységek jelölő élőhelyeit vagy fajait, azok jelenlegi és tervezett kezeléseit.

Tervezett pályázatok

A tervezési területre vonatkozóan, annak célzott kezelésre jelenleg nem terveznek külön pályázatot.

3.3.3. Egyéb

A tervezési területhez kapcsolódóan nincs egyéb javasolt eszköz a kezelési javaslatok megvalósításához.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

3.4.1.1. Érintettek elektronikus levélben történő megkeresése és tájékoztatása

A kommunikációs tervben meghatározott legfontosabb érintettekről a tervezési terület figyelembe vételével, célzott legyűjtéssel címlista került összeállításra. A megkeresett érintettek csoportjainak felsorolását a 3.4.2. *Kommunikáció címzettjei* című fejezet tartalmazza.

A címlista alapján a legfontosabb érintettek első körben elektronikus levélben kaptak tájékoztatást a tervezés elindulásáról és céljáról, a tervezés résztvevőiről, a tervről történő tájékoztató és a

bekapcsolódási, véleményezési lehetőségekről. Az elektronikus levél tartalmazta a fő tájékoztató és véleményezési lehetőségként megadott honlap címét és egy közvetlen véleményezési email-címet, valamint mellékletként a tervezésről szóló tájékoztató dokumentumot is.

Második körben a legfontosabb érintettek elektronikus levélben figyelemfelhívást és tájékoztatást kaptak a terület fenntartási tervével kapcsolatban megtartandó gazdafórumról, annak pontos helyszínéről és időpontjáról, felkérve a címzetteket a részvételre, hogy véleményüket szóbeli formában is elmondhassák. A levél megerősítésként újból tartalmazta az egyéb, írásbeli véleményezési lehetőségek felsorolását is.

3.4.1.2. Honlap és email-cím

A tervezés információi (tervezésről és tervezőkről tájékoztatás, terv megismerési és letöltési lehetősége) minden érdeklődő számára szabadon hozzáférhető módon, kifejezetten a fenntartási tervekkel kapcsolatos kommunikáció céljára kialakított www.respect.hu/natura weboldalon jelentek meg. Ezen a honlapon lehetőség van közvetlen hozzászólási felületen is írásbeli véleményeket, javaslatokat eljuttatni a tervezésben résztvevők felé.

A honlap hozzászólási felületét kiegészítően egy külön, kifejezetten a fenntartási terv véleményezésére létrehozott email-cím is rendelkezésre állt az érintettek számára, hogy írásbeli hozzászólásukkal, javaslatukkal részt vehessenek a tervezés folyamatában (natura@respect.hu).

3.4.1.3. Sajtóközlemény és hirdetés

A tervezés megkezdéséről sajtóközlemény került kiadásra, főként a megyében érintett nyomtatott és elektronikus sajtóorgánumok részére. A sajtóközlemény röviden tartalmazott információkat a tervezés elindulásáról és céljáról, a tervezés résztvevőiről, a tervről történő tájékoztató és a bekapcsolódási, véleményezési lehetőségekről. A közlemény kiadását elsősorban internetes felületeken történő megjelenések követték.

A tervezés lényegi szakaszában, a sajtóközlemény tartalmával fizetett hirdetés jelent meg a leginkább érintett Békés megyében egy nagy példányszámú ingyenes kétheti lapban, amely számos érintetthez eljut (Csabai Mérleg, 2014. június 19., 28.000 példány), valamint a tartalma a lap internetes oldalán is megjelent (www.csabaimerleg.hu, 2014. június 5.)

3.4.1.4. Jegyzőkönyvezett terepbejárás

A tervezés lényegi szakaszában meg kívántuk ismerni a területen a legjelentősebb földhasználók ismereteit a témakörrel, szükségleteit és elvárásait. E célból terepbejárással egybekötött helyszíni interjúkat végeztünk a legfontosabb területhasználókkal. A helyszíni interjúkhoz készült egy részletes kérdéssor, ami alapján minden fontos kérdés felmerült és a kapott válaszok írásban dokumentálásra kerültek. A terepbejárásokat, helyszíni interjúkat a kommunikációs tevékenységben részt vevő Körösök Völgye Natúrpark Egyesület helyi ismeretekkel rendelkező munkatársai bonyolították le 2014. július-augusztus hónapban (időpontok és résztvevők: 2014.07.24. 2 fő; 2014.08.18. 4 fő). Az elhangzottokról a helyszínen interjúk jegyzőkönyv készült.

A helyszíni személyes interjúk alanyait az érintettek elemzését követően választottuk ki: a jelentősebb földtulajdonosokat, a természetvédelmi örök által javasolt vezető gazdálkodókat, a nagyobb hatással lévő területhasználókat, a szabályozó és hasznosító szervezetek kerestük meg. A kapott információk jól felhasználhatónak bizonyultak a szakmai tervezés során, főként a kezelési javaslatok megfogalmazásánál.

3.4.1.5. Gazdafórum

A tervezési területet érintően a fenntartási tervvel kapcsolatban gazdafórum került megrendezésre 2014. augusztus elején. A gazdafórum az érintettek széles körében került meghirdetésre, amelyet a gazdálkodók esetében a területileg illetékes falugazdászokon és önkormányzatokon keresztül tájékoztatás is megerősített.

A megrendezett gazdafórum helyszíne: Körösök Völgye Látogatóközpont (5600 Békéscsaba, Széchenyi liget), és időpontja: 2014. augusztus 18., 10.00 óra. A gazdafórumon 17 fő vett részt (kitöltött jelenléti ív, fényképek). A fórumon elhangzott véleményeket, kérdéseket és válaszokat emlékeztető rögzíti.

A fórum megfelelő lehetőség a terv szélesebb körű megismerésének és a kapcsolódó véleménynyilvánítás biztosítására. Az érintett gazdálkodók, érdeklődők, döntéshozó és felügyeleti szervek számára lehetőség nyílt a fenntartási terv részleteinek megismerésére, a tervezett intézkedések okainak és összefüggéseinek megértésére, illetve a szóbeli vélemények és javaslatok közvetlen tervezők felé történő megfogalmazására. A fórumon a fenntartási tervről a tervező BioAqua Pro Kft. szakértői és megbízottjai, illetve a Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság munkatársai adtak tájékoztatást, illetve válaszoltak a kérdésekre és fogadták a hozzászólásokat, javaslatokat – amelyek írásos emlékeztetőben kerültek rögzítésre.

3.4.1.6. Önkormányzati közzététel

A fenntartási terv önkormányzati közzététele a tervezési terület közigazgatási határok alapján érintett összes településének önkormányzatánál, az illetékes polgármesteri hivatalokban történt, lehetőség szerint kifüggesztés útján, illetve kiegészítésként helyi újságban vagy települési honlapon történő híradás révén.

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

A kommunikáció címzettjeit a támogatási rendelet, illetve a korábbi tervezési kommunikációs projektek tapasztalatai alapján a következőkben határoztuk meg:

A fenntartási tervben előírtak végrehajtásában érintettek:

- érintett földhasználók, gazdálkodók
- érintett ingatlan tulajdonosok, vagyongazdálkodók
- területileg illetékes területi államigazgatási szervek
- érintett önkormányzatok
- érintett vízgazdálkodási társulatok
- érintett vadgazdálkodási szervek
- érintett vizeken a halászati jogok jogosultjai

A fenntartási tervezés eredményeit felhasználó szakmai szervezetek:

- területileg illetékes falugazdászok és agrár szaktanácsadók
- területileg illetékes agrárgazdasági kamara, gazdálkodói szakmai szövetségek és más gazdálkodói érdekképviseleti szervek az érintett ágazatokban
- térségi szakterületi, környezetvédelmi és természetvédelmi társadalmi szervezetek

- területileg illetékes területi államigazgatási szervek

Az önkormányzatok, államigazgatási szervek, a területen működő civil és érdekképviselői szervek elérhetőségei gyűjtés alapján rendelkezésre álltak. A területen érintett földtulajdonosok és vagyongazdálkodók megkeresése érdekében átnéztük a legfrissebb földhivatali adatokat. A földhivatali adatbázis másrészt segítette a legfontosabb, meghatározó véleménnyel rendelkező nagyobb gazdálkodók kiválasztásában is, amelyhez javaslataikkal segítséget nyújtottak a helyi terepi ismeretekkel rendelkező működési terület szerint érintett Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság természetvédelmi őrei is.

A tájékoztató elektronikus leveleket a következő, a tervezési területen érintett célcsoportok kapták meg:

- közigazgatási határukkal érintett települési önkormányzatok (polgármesteri hivatalok: polgármester, jegyző): Geszt, Mezőgyán
- Nemzeti Agrárgazdasági Kamara megyei főfalugazdásza és az érintett településeken illetékes falugazdászok; rajtuk keresztül a települések gazdálkodói, földhasználói
- a tervezési területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek: Tiszántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség Kirendeltsége, Nemzeti Környezetügyi Intézet Körös-vidéki Kirendeltség, Békés Megyei Kormányhivatal, Békés Megyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági és Állategészségügyi Igazgatósága, Békés Megyei Kormányhivatal Növény- és Talajvédelmi Igazgatósága, Békés Megyei Kormányhivatal Földművelésügyi Igazgatósága, Békés Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága, Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal Békés Megyei Kirendeltsége, Magyar Államkincstár Békés Megyei Igazgatóság, Békés Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság
- érintett Vízgazdálkodási Társulatok, Körös-vidéki Vízügyi Igazgatóság
- Dél-Alföldi Erdészeti Zrt. (DALERD)
- megyei Horgász Egyesületek Szövetsége
- Országos Magyar Vadászkamara megyei Területi Szervezete
- Nemzeti Agrárgazdasági Kamara megyei szervezete
- érintett LEADER Helyi Akciócsoportok
- Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat megyei referense

Jegyzőkönyvezett terepbejárások, interjúk célcsoportjai:

Személyes megkeresésre, jegyzőkönyvezett terepbejárásra a jelentősebb nagyságú területen gazdálkodó, meghatározó területhasználók (akik legtöbb esetben földtulajdonosok is), a területi természetvédelmi őrok javaslataival megerősített helyi gazdálkodók esetében került sor.

A listát érintett Vízügyi Igazgatóságokkal és Vízgazdálkodási Társulatokkal, ágazati érdekképviselőkkel (Agrárgazdasági Kamara, Vadászkamara), területeket hasznosító szakmai szervezettel (Horgász Szövetség) és erdészettel (DALERD) egészítettük ki.

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

Lezajlott egyeztetések:

Fontosabb hozzászólások, kérdések és válaszok összefoglalása:

Gazdafórum: Körösök Völgye Látogatóközpont (5600 Békéscsaba, Széchenyi liget), 2014. augusztus 18., 10.00 óra

Hozzászólók: Körös-Vidéki Vízügyi Igazgatóság, DALERD ZRt., Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal, Körösi Vízgazdálkodási Társulat

Területkezelői, gazdálkodói, hatósági interjúk: Körös-Vidéki Vízügyi Igazgatóság, DALERD ZRt.

Önkormányzati kifüggesztésekre érkezett hozzászólások: -

Honlapon (www.respect.hu/natura) és emailen (natura@respect.hu, bioaquapro@bioaquapro.hu) érkezett hozzászólások:

Fontosabb kérdések, hozzászólások:

KÖVIZIG kérdései, hozzászólásai:

1. A csatorna felújításokra hogyan van mód?

Válasz: Ez valós probléma a természetvédelem és a vízügy között. Egy megoldási lehetőség, amely mindkét fél számára elfogadható, hogy ne az egész mederből kerüljön eltávolításra a növényzet és az iszap a kotrás során. Így a természeti értékek is megőrződnek és a vízzállítási képesség is nő (3.2.1. fejezet).

A vízügyi kezelő (KÖVIZIG) kifejtette a véleményét az alábbi kiemelt kérdésekben, melyet a véleménykérő hivatalos megkeresés tartalmazott.

2. A Korhány-csatorna vízmennyiségével kapcsolatban a vízügyi kezelő kifejtette, hogy a jelenlegi állapotban a Korhány-csatornán folyamatosan érkezik víz Romániából, a vízgyűjtő romániai területéről. A vízügyi kezelő fontosnak tartja, hogy amennyiben a jelenlegi vízkormányzási gyakorlat, illetve a meder- és partkezelés gyakorlaton természetvédelmi szempontból módosításra lenne szüksége, a módosítás csak úgy végezhető, ha az Igazgatóság megismeri a természetvédelmi kezelő Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság észrevételeit, javaslatait és közösen egyeztetnek ezek megvalósíthatóságáról és várható hatásairól. Amennyiben az érkező módosítási javaslat nem sért KÖVIZIG érdekeket, ill. nem akadályozza, hogy a KÖVIZIG vízügyi kezelői feladatait ellássa, úgy a módosításra tett javaslatokat a vízügyi kezelő elfogadja, de ezeket a potenciális javaslatokat a vízügyi és természetvédelmi kezelőnek egyedileg kell egyeztetni.

Válasz: nem kerültek bele a tervbe kötelező érvényű természetvédelmi célú kezelési javaslatok a vízteteket érintő kezelési egységek esetében. A vízteteket érintő kezelési egységek vonatkozásában így a természetvédelmi és vízügyi kezelő egyeztetése alapján kiválasztható, hogy melyik önkéntesen vállalható kezelési javaslat hol és milyen formában valósítható meg (3.2.1. fejezet).

3. A vízügyi kezelő általánosságban a kezelésében lévő csatornák vonatkozásában véleményt formált a kotrásra és üledék-kitermelésre, valamint a partkezelésre vonatkozó természetvédelmi célú kezelési javaslattal kapcsolatban, mely vélemény ebből kifolyólag a Korhány-csatorna esetében is mérvadó. Az időbeli korlátozásként a kotrásra javasolt július 15. – november 1. közötti időszakkal részben egyetért és ha van rá lehetőség, akkor elfogadhatónak tartja. A javasolt térbeli korlátozást, azaz a kivitelezési, vagy fenntartási oldal kijelölését, tehát a rendszeresen egyik oldalról végzett fenntartást elfogadhatónak és alkalmazhatónak tartja, azonban az üledék-eltávolításra vonatkozó fenntartási tervben rögzített megvalósítási módszerrel nem ért egyet. Álláspontja szerint a belvizes csatornáknál elsődleges szempont a belvízlevezető képesség és ennek megfelelő kapacitásához a legtöbb esetben szükség van a teljes mederkeresztmetszetre. Ugyanakkor, ha a meder keresztmetszvény mérete lehetővé teszi, akkor méretezés és számítás alapján bizonyos

szakaszokon alkalmazhatónak tartja a nem teljes, csupán részleges üledék és növényzet eltávolítást, de az ilyen jellegű szakaszok kijelöléséhez mindenképpen előzetes méretezés, számítás szükséges. A meder és partkezelésre vonatkozóan a vízügyi kezelő arra törekszik, hogy a csatorna egyik oldala tiszta, megközelíthető állapotú legyen, a másik oldala általában érintetlen (ökológiai oldal) maradjon. Célként fogalmazta meg, hogy a mederbe ne lógjon bele se a parti fák gyökere, se pedig az ága, ugyanis egy belógó ág összegyűjti a lefelé úszó vízi növényzetet és vízfolyást gátló akadályt okoz.

Válasz: A tervező a „Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok”, azon belül a vízgazdálkodáshoz kapcsolódó kezelési javaslatok között nem szerepeltetett kötelező érvényű kezelési előírás javaslatot. Ezek tehát önkéntesen vállalható kezelési előírás javaslatok. A terv készítő véleménye szerint a természetvédelmi és vízügyi kezelő egyeztetése mindenképpen szükséges, ami alapján kiválasztható, hogy melyik kezelési javaslat hol és milyen formában valósítható meg. Ezen túlmenően a tervkészítő a kezelési előírás javaslatba például a vízvisszatartással, medertározással kapcsolatban konkrétan belefogalmazta, hogy az adott kezelési javaslat megvalósításához előzetes vizsgálatok szükségesek, ill. már a koncepcionális tervezésre is a vízügyi kezelő Körös-vidéki Vízügyi Igazgatósággal egyeztetve, közös érdekegyeztetés eredményeként van lehetőség (3.2.1. fejezet).

4. A vízügyi kezelő a fenntartási tervvel kapcsolatos általános észrevételeket is tett, melynek kapcsán kifejtette a hullámterek árvízi levezetésben betöltött szerepének, valamint az árvízi levezetés, mint funkció prioritásának jogszabályi háttérét, a töltések vízoldali 10 méter széles előtereire vonatkozó korlátozások, előírások indokolatlanságát, valamint az inváziós növényfajok irtására vonatkozóan a mechanikai irtás eredménytelenségére, ill. a vegyszeres irtás hatékonyságára vonatkozó nézeteit és tapasztalatait.

Válasz: a megalapozó dokumentáció vízgazdálkodás fejezetébe a jogszabályi környezet egyes részei beépültek; a tervben nem kerültek bele olyan kötelező érvényű természetvédelmi kezelési előírások, melyek a töltések 10 méter széles vízoldali előtereire vonatkoznának és akadályoznák a vízügyi kezelő munkáját (3.2.1. fejezet).

DALERD Zrt. kérdése:

1. Lesz-e támogatás a kieső bevételekre?

Válasz: Várhatóan lesznek, de még a pontos részletek jelen pillanatban nem ismertek (3. fejezet).

MVH kérdése:

1. A Natura 2000-es támogatásoknál eddig csak országosan egységesen alkalmazott támogatási összegek voltak. Lesz ez differenciálva területenként?

Válasz: Az lenne az optimális, ha a Fenntartási tervekhez igazodva lenne a differenciálás, de ez még csak hosszú távú cél lehet. A területspecifikus támogatások lennének jók. Az önként vállalt kezelési javaslatokra plusz támogatásnak kellene járni, mivel az általában bevételkieséssel jár (3. fejezet).

Körösi Vízgazdálkodási Társulat kérdése:

1. Nem jó, hogy egy csatorna felét kikotorják, a másik felét meg nem, mert gyorsan visszaáll az eredeti állapot.

Válasz: A feles kotrás jobb a semminél. Ha 10-20 évet visszamegyünk így a meder állapotát tekintve, az is megoldás. Itt is kompromisszum kell (3.2.1. fejezet).